

บทที่ 4

การประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร

ภายหลังจากหลักสูตรที่พัฒนาไว้ได้รับการประเมินก่อนที่จะมีการนำไปใช้แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็เป็นการนำหลักสูตรไปดำเนินการใช้กับกลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และในระหว่างการนำหลักสูตรไปดำเนินการใช้ ก็มีความจำเป็นที่จะต้องทำการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้รู้คำตอบต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการใช้หลักสูตรว่ามีผลเป็นไปในลักษณะใด ซึ่งในบทนี้จะได้กล่าวถึงการประเมินผลขณะดำเนินการใช้หลักสูตรหรือประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการดังนี้

1. ความหมายและลักษณะการประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตรขณะดำเนินการ
3. เทคนิคและวิธีการประเมิน

ความหมายและลักษณะการประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร

การประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีเพียงใด มีส่วนไหนที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตร โดยมากหากพบข้อบกพร่องในระหว่างการใช้หลักสูตร ก็มักจะได้รับการแก้ไขโดยทันที เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร บางครั้งก็เรียก การประเมินกระบวนการหลักสูตร การประเมินกำกับควบคุมหลักสูตร และการประเมินผลย่อย (หรือเป็นระยะ ๆ) ของหลักสูตร ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Process Evaluation, Monitoring Evaluation, และ Formative Evaluation” ตามลำดับ แต่ไม่ว่าจะใช้คำใดก็ตาม หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรที่กำลังอยู่ในช่วงดำเนินการหรืออยู่ในช่วงการใช้หลักสูตร โดยมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้ การประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการ จึงเป็นการประเมินผลหลักสูตรที่ยังไม่สิ้นสุด หรือยังไม่ครบตามระยะเวลาการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ

โดยทั่วไปการประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการ จะเริ่มทำการประเมินก็ต่อเมื่อหลักสูตรนั้น ๆ ได้มีการนำไปปฏิบัติแล้วช่วงระยะเวลาหนึ่ง หลังจากนั้นก็ทิ้งช่วงระยะเวลา

ให้หลักสูตรดำเนินการต่อไป จึงทำการประเมินอีกเป็นช่วง ๆ จนกว่าจะเป็นที่ยุติหรือครบตามระยะเวลาที่กำหนด การเว้นช่วงระยะเวลาการประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการ จะมีช่วงระยะเวลาถี่ห่าง หรือมีจำนวนครั้งการประเมินไม่เท่ากันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าหลักสูตรที่ทำการประเมินนั้น เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาการดำเนินงานระยะสั้นหรือระยะยาว ซึ่งผู้ประเมินจะต้องพิจารณาให้เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการประเมินระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร

วัตถุประสงค์หลักของการประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการ ก็เพื่อการปรับปรุงหลักสูตรในด้านต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้ผลการใช้หลักสูตรบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือเพื่อให้การใช้หลักสูตรปราศจากอุปสรรคใด ๆ ที่จะพึงเกิดขึ้นได้ การประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการจะเกี่ยวข้องกับการตอบคำถามใหญ่ ๆ 2 คำถาม ได้แก่

ก. หลักสูตรที่ดำเนินการนั้นนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ข. หลักสูตรที่ดำเนินการนั้น กิจกรรมการใช้หลักสูตรมีการนำไปปฏิบัติอย่างคงเส้นคงวาตามที่กำหนดหรือออกแบบไว้ในหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ยังมีเหตุผลบางประการที่ต้องมีการประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการ ซึ่งได้แก่ ประการแรก ทำให้ผู้ดำเนินการใช้หลักสูตรได้รับข้อมูลที่สำคัญ อันจะใช้สำหรับการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติ หรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้หลักสูตรที่ดำเนินอยู่ในขณะนั้น

ประการที่สอง ช่วยให้เกิดการพิจารณาตรวจสอบวัตถุประสงค์ของหลักสูตรโดยสม่ำเสมอว่าจะได้รับการตอบสนองหรือบรรลุผลหรือไม่ โดยการตั้งคำถามในการประเมินทำนองว่า “ใครกำลังได้รับอะไร และอย่างไร”

ประการที่สาม บางครั้งอาจจะใช้ผลการประเมินเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจดำเนินการขยายหลักสูตรให้ต่อเนื่อง หรือระงับล้มเลิกหลักสูตร

จากวัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตรตามที่กล่าวนั้น จะเห็นว่าผลที่ได้จากการประเมินจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงหลักสูตรในส่วนของกิจกรรมและทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการหลักสูตร ทั้งที่เป็นงบประมาณ บุคลากร ระยะเวลา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ การจะปรับเปลี่ยนส่วนใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่า ผลที่ได้จากการประเมินชี้ให้เห็นว่าส่วนใดก่อให้เกิดปัญหาและเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์

เทคนิคและวิธีการประเมินผลระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตร

เทคนิคและวิธีการประเมินหลักสูตรขณะดำเนินการ ได้แก่ การทดลอง (Experiment) และการวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การทดลอง (Experiment)

เมื่อเราใช้การทดลองกับสิ่งใดก็ตาม จะแสดงให้เห็นว่าเรากำลังพยายามจัดกระทำ (Manipulate) บางสิ่งบางอย่างขึ้น โดยมุ่งหวังให้เป็นสาเหตุ (Cause) เพื่อที่จะก่อให้เกิดผล (Effect) เปลี่ยนแปลงในสิ่งนั้น ๆ เช่น เราจัดกระทำวิธีสอนให้กับนักเรียนเพื่อที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในที่นี้วิธีสอนก็คือสาเหตุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็คือผล ดังนั้นในการทดลองจึงเป็นเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผล ทั้งนี้โดยสร้างหรือจัดกระทำสาเหตุขึ้นเพื่อสังเกตผลนั่นเอง

ในการประเมินผลหลักสูตรขณะดำเนินการนั้น เมื่อเราใช้เทคนิคการทดลองแล้ว หลักสูตรหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรที่จัดทำขึ้นก็คือสาเหตุหรือสิ่งที่เราจัดกระทำ ในขณะที่ผลที่เกิดขึ้นจากหลักสูตร หรือจากการดำเนินกิจกรรมตามหลักสูตรที่มีต่อกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มข้างเคียงก็คือผล ซึ่งการใช้การทดลองเพื่อประเมินผลหลักสูตรก็มีรูปแบบหรือแบบแผนการทดลอง (Experimental Design) ที่อาจนำมาใช้ได้ดังนี้

1. สองกลุ่มสุ่มทดสอบก่อน-หลัง (Randomized Two Group Pretest-Posttest Design)

	เวลาที่ทดสอบ			
	ก่อน		หลัง	
กลุ่มทดลอง	R	O ₁	X	O ₂
กลุ่มควบคุม	R	O ₁		O ₂

รูปแบบที่ 1 จัดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยวิธีสุ่ม (R) หน่วยการสุ่มอาจเป็นนักเรียน ห้องเรียน หรือโรงเรียน ก็แล้วแต่ความประสงค์ในการประเมิน ทั้งสองกลุ่มได้รับการสอบก่อน (O₁) แล้วกลุ่มทดลองก็ได้รับการทดลองหรือเรียนตามหลักสูตร กลุ่มควบคุมไม่ได้รับ และหลังจากนั้นเมื่อทดลองเสร็จแล้ว ก็มีการสอบวัดผลหลังจากการทดลอง (O₂) อีกครั้งหนึ่งโดยวัดทั้งสองกลุ่มแล้วก็เปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น

การใช้แบบแผนการทดลองครั้งนี้มีข้อดี คือ ทำให้ผู้ประเมินผลหลักสูตรสามารถรู้ได้ว่า ผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทดลองนั้นเป็นผลจากการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรโดยตรง เมื่อเปรียบเทียบกับอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่ได้รับกิจกรรมตามโครงการ แต่อย่างไรก็ตามแบบแผนการทดลองนี้อาจมีข้อจำกัดไม่สามารถนำไปใช้ได้ ถ้าหากไม่มีจำนวนกลุ่มบุคคลเพียงพอต่อการเลือกกลุ่มหรือในกรณีมีกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงอยู่แล้ว

2. สองกลุ่มสุ่มทดสอบเฉพาะหลังการทดลอง (Randomized Two Group Posttest Only Design)

	เวลาที่ทดสอบ	
	ก่อน	หลัง
กลุ่มทดลอง	R	x
กลุ่มควบคุม	R	0

รูปแบบที่ 2 นี้ กลุ่มนักเรียนหรือชั้นเรียนหรือโรงเรียน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยวิธีสุ่ม ให้กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองเข้ารับหลักสูตร อีกกลุ่มหนึ่งไม่ได้รับ ไม่มีการทดสอบทั้งสองกลุ่มก่อนการทดลอง มีการทดสอบเฉพาะเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองเท่านั้น

3. สองกลุ่มเปรียบเทียบทดสอบก่อนหลัง (Two Group Pretest-Posttest Design)

	เวลาที่ทดสอบ	
	ก่อน	หลัง
กลุ่มทดลอง	O	X
กลุ่มควบคุม	O	O

รูปแบบที่ 3 นี้ อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “รูปแบบกึ่งการทดลอง” (Quasi-Experimental Design) กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมิได้จัดโดยวิธีการสุ่ม ดังนั้น จะต้องจัดกลุ่มควบคุมให้มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองให้มากที่สุด

ขั้นตอนในการใช้รูปแบบที่ 3

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะให้เข้ารับหลักสูตรทดลอง
2. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเปรียบเทียบซึ่งมีคุณลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลอง ถือเป็นกลุ่มควบคุม
3. รวบรวมข้อมูลที่แสดงความคล้ายกันและความต่างกันของกลุ่มตัวอย่างทั้งสอง
4. ทำการทดสอบกลุ่มทั้งสองก่อนการทดลองหลักสูตร
5. ทดลองหลักสูตรโดยให้กลุ่มทดลองรับหลักสูตรทดลอง (X) ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับหรืออาจรับหลักสูตรอื่นก็ได้
6. ทำการทดสอบกลุ่มทั้งสองเมื่อจบการทดลอง

ข้อดีของแบบแผนการทดลองนี้ คือ มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มและมีการเปรียบเทียบระหว่างก่อน-หลังการรับหลักสูตร แต่ข้อจำกัดก็คือ การเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอาจเกิดความลำเอียงได้ นั่นคือ กลุ่มทดลองอาจมีความสนใจ ความพร้อม ตลอดจนความกระตือรือร้นมากกว่ากลุ่มควบคุม

4. กลุ่มเดียวอนุกรมเวลา (One Group Time Series Design)

	เวลาที่ทดสอบ						
	1	2	3	4	5	6	
กลุ่มทดลอง	0	0	0	x	0	0	0

รูปแบบนี้ใช้กลุ่มทดลองเป็นกลุ่มควบคุมภายในตัวของมันเอง การวัดกลุ่มทดลองก็กระทำตามช่วงเวลาปกติเป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนและหลังการทดลอง

ขั้นตอนในการใช้รูปแบบที่ 4

1. เตรียมหรือเลือกวิธีการวัดผลหลักสูตรที่สามารถจะกระทำซ้ำ ๆ กันได้
2. เลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มทดลองซึ่งเป็นกลุ่มที่จะสามารถทำการวัดได้หลาย ๆ ครั้ง
3. ทำการวัดผลกลุ่มทดลองก่อนรับหลักสูตรทดลองอย่างน้อย 3 ครั้ง และกระทำในช่วงเวลาปกติ

4. ทดลองหลักสูตรกับกลุ่มทดลอง

5. ทำการวัดผลกลุ่มทดลองเมื่อเสร็จสิ้นหลักสูตรทดลองแล้ว โดยใช้ช่วงเวลาเช่นเดียวกับการวัดก่อนการทดลอง ต่อจากนั้นก็นำผลเฉลี่ยของข้อมูลก่อนและหลังการรับหลักสูตรที่จัดเก็บเป็นระยะมาเปรียบเทียบกันว่าแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

แบบแผนการทดลองแบบนี้มีข้อดีในแง่ทำให้รู้ถึงพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทดลองหรือกลุ่มเป้าหมายทั้งก่อนและหลังการรับหลักสูตร นอกจากนี้ก็ยังมีเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้กับหลักสูตรที่มีกลุ่มเป้าหมายอย่างเฉพาะเจาะจงเพียงกลุ่มเดียว และหลักสูตรที่มีลักษณะการดำเนินกิจกรรมระยะยาว ในทางตรงกันข้าม หลักสูตรที่มีช่วงการดำเนินกิจกรรมหรือช่วงระยะเวลาดำเนินงานสั้น ๆ ก็ไม่เหมาะสม และเป็นข้อจำกัดในการนำแบบแผนการทดลองนี้ไปใช้

5. สองกลุ่มอนุกรมเวลา (Control Group Time Series Design)

		เวลาที่วัด					
		1	2	3	4	5	6
กลุ่มทดลอง		0	0	$\begin{bmatrix} r & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & \dots & \dots & x & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \end{bmatrix}$	0	0	0
กลุ่มควบคุม		0	0	$\begin{bmatrix} 0 & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \end{bmatrix}$	0	0	0

รูปแบบที่ 5 ได้จัดกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองที่รับหลักสูตร อีกกลุ่มเป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จัดให้คล้ายคลึงกันโดยมิได้ใช้วิธีการสุ่ม มีลักษณะคล้ายกับรูปแบบที่ 4 เพียงแต่เพิ่มกลุ่มควบคุมเท่านั้น

ขั้นตอนในการใช้รูปแบบที่ 5

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อรับหลักสูตรให้เป็นกลุ่มทดลอง
2. เตรียมเครื่องมือวัดที่สามารถทำการวัดซ้ำได้
3. กำหนดกลุ่มตัวอย่างอีกกลุ่ม ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มทดลองและเป็นกลุ่มที่สามารถทำการวัดได้เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง กลุ่มนี้อาจจัดให้รับหลักสูตรอีกหลักสูตรหนึ่งก็ได้
4. ทำการวัดกลุ่มทั้งสองอย่างน้อย 3 ครั้งก่อนการทดลอง
5. ดำเนินการหลักสูตรทดลอง
6. ทำการวัดกลุ่มตัวอย่างทั้งสองอีก โดยให้ช่วงเวลาเป็นเช่นเดียวกับก่อนการทดลอง
7. ทำการวัดกลุ่มตัวอย่างอีกเมื่อการทดลองผ่านพ้นไปแล้ว เป็นการติดตามผล

6. กลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง (One Group Pretest-Posttest Design)

รูปแบบที่ 6 นี้ เป็นรูปแบบที่มีความสมบูรณ์น้อยมาก ไม่ว่าจะใช้กับการประเมินแบบรวบยอดหรือแบบย่อยก็ตาม จึงเป็นรูปแบบที่เสนอแนะให้ใช้เป็นรูปแบบสุดท้าย ลักษณะของรูปแบบเป็นดังนี้

	เวลาที่วัด		
	ก่อน		หลัง
กลุ่มทดลอง	O	X	O

ขั้นตอนในการใช้รูปแบบที่ 6

1. ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทุกคน
2. ให้กลุ่มตัวอย่างรับหลักสูตรทดลอง

ข้อดีของรูปแบบนี้คือ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เมื่อหลักสูตรได้รับการจัดทำขึ้นเพื่อใช้กับกลุ่มเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวนั้นไม่อาจจะทำการเลือกกลุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้ารับหลักสูตรได้ และแบบแผนการทดลองนี้ยังเหมาะสำหรับหลักสูตรที่มีระยะเวลาดำเนินการสั้น ข้อดีอีกข้อหนึ่งของรูปแบบนี้คือ ช่วยให้เห็นการเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนการดำเนินหลักสูตรและหลังการดำเนินหลักสูตร

ส่วนข้อจำกัดก็คือ กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการคัดเลือกให้รับหลักสูตรเป็นกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ซึ่งอาจเป็นการเลือกมาโดยขาดการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นผลที่พึงเกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายจึงไม่อาจกล่าวชัดเจนได้ว่าดีหรือไม่ประการใด หากจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ นอกเสียจากจะเปรียบเทียบได้เฉพาะกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนั้นเป็นการภายใน

การวิเคราะห์หลักสูตร

การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การให้ความสนใจต่อรายละเอียดของหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีเกณฑ์ โดยมีกระบวนการและเทคนิคการวิเคราะห์ที่เป็นเหตุเป็นผลชัดเจน ขั้นตอนการวิเคราะห์จะทำทั้งในระดับลึกและระดับกว้างให้ได้ข้อมูลเพียงพอสำหรับการตัดสินใจ การวิเคราะห์หลักสูตรเป็นการประเมินหลักสูตรภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินย่อยหรือการประเมินหลักสูตรที่อยู่ในระหว่างการใช้ ซึ่งครูสามารถประเมินการใช้หลักสูตรของตนเอง หรืออาจจะร่วมมือกับเพื่อนครูที่สอนร่วมกันเพื่อทำการประเมิน จึงถือเป็นการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์รายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้
2. การวิเคราะห์เนื้อหา
3. การวิเคราะห์กิจกรรม

4. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อประเมินผลการเรียน

5. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวางแผนจัดทำเพิ่มสมงานนักเรียน

1. การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตร วัตถุประสงค์รายวิชาและจุดประสงค์การเรียนรู้
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับวัตถุประสงค์รายวิชา

จุดมุ่งหมายหลักสูตร	วัตถุประสงค์รายวิชา	สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง
1	1.		
2.	2.		
3.	3.		
.	.		
.	.		

ผลการวิเคราะห์: จุดมุ่งหมายหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา จำนวน.....ข้อ

จุดมุ่งหมายหลักสูตรไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์รายวิชา จำนวน.....ข้อ

เหตุผลที่ไม่สอดคล้อง

.....

1.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์รายวิชากับจุดประสงค์การเรียนรู้

วัตถุประสงค์รายวิชา	จุดประสงค์การเรียนรู้	สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง
1.	1.		
2.	2.		
3.	3.		
.	.		
.	.		

ผลการวิเคราะห์: วัตถุประสงค์รายวิชาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน.....ข้อ

วัตถุประสงค์รายวิชาไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ จำนวน.....ข้อ

เหตุผลที่ไม่สอดคล้อง

.....

1.3 การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของจุดประสงค์การเรียนรู้ว่า มีความชัดเจนในด้านการกำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังและเกณฑ์ที่ยอมรับเพียงใด

จุดประสงค์การเรียนรู้	สถานการณ์ เงื่อนไข	พฤติกรรม ที่คาดหวัง	เกณฑ์ที่ ยอมรับ
นักเรียนสามารถอธิบายมารยาทในการ รับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง		√	√

ผลการวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ข้อนี้ คือ มีพฤติกรรมที่คาดหวังและระบุเกณฑ์ไว้ ส่วนสถานการณ์เปิดกว้างไว้ เพื่อให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้ให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม และธรรมชาติของผู้เรียน

การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนในการเขียนจุดประสงค์ อาจทำได้อีกลักษณะหนึ่ง ดังนี้

พฤติกรรมที่ระบุในจุดประสงค์การเรียนรู้	เกณฑ์	มี	ไม่มี
นักเรียนสามารถอธิบายมารยาทใน การรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง	1. ใครมีพฤติกรรมที่ระบุ 2. พฤติกรรมที่ระบุใน จุดประสงค์ชัดเจน 3. สามารถประเมินผลได้	√ √ √	

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมที่ระบุในจุดประสงค์การเรียนรู้ นักเรียนเป็นผู้ที่มี พฤติกรรมด้านความรู้เกี่ยวกับมารยาทการรับประทานอาหาร ส่วนการประเมินผลนั้นทำได้ หลายวิธี เช่น การซักถาม หรืออาจจะให้เขียนอธิบาย

2. การวิเคราะห์เนื้อหา ทำได้โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร และการวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร มีขั้นตอนดังนี้

2.1.1 พิจารณาเนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาว่ามีความคิดรวบยอดหลัก (main concept) จำนวนเท่าไร แต่ละความคิดรวบยอดหลักสามารถนำมาจัดกลุ่มเป็นหน่วยได้ จำนวนเท่าไร เพื่อประโยชน์สำหรับการนำไปออกแบบการวางแผนการสอน

2.1.2 พิจารณาเนื้อหาของแต่ละหน่วยที่กำหนดได้จากข้อ 2.1.1 เพื่อจะ สามารถกำหนดขอบข่ายความกว้างและลึกของเนื้อหา

2.1.3 แบ่งเนื้อหาของแต่ละหน่วยออกเป็นตอน และในแต่ละตอนแยกออกเป็นหัวข้อ

2.1.4 พิจารณาเนื้อหาของแต่ละหัวข้อเพื่อดูขอบข่ายในด้านกว้างและลึก และความเหมาะสมกับเวลา

2.1.5 ทำการตรวจสอบความสอดคล้องและสิ่งซ้ำซ้อนในข้อ 2.1.1-2.1.4 อีกครั้ง

การวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาเพื่อนำไปวางแผนการสอน ก่อนจะนำไปวางแผนการสอน จะต้องวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์รายวิชากับความคิดรวบยอดหลักของเนื้อหา ดังตารางวิเคราะห์ต่อไปนี้

วัตถุประสงค์รายวิชา	ความคิดรวบยอดหลักของเนื้อหา	สอดคล้อง	ไม่สอดคล้อง
1.	1.		
2.	2.		
3.	3.		

2.2 การวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบ มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

2.2.1 กำหนดเอกสารที่จะทำการวิเคราะห์ เช่น เล่มใด เรื่องใด

2.2.2 กำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ เช่น ตรวจสอบดูว่าส่งเสริมจริยธรรมใดบ้าง ส่งเสริมกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพียงใด เอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด เป็นต้น ซึ่งในข้อนี้เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์นั่นเอง

2.2.3 กำหนดนิยามหรือจัดสร้างรายการของคำ วลี ประโยค ใจความสำคัญที่เป็นบรรทัดฐานหรือเกณฑ์ในการวิเคราะห์ การกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์จะได้มาจากหลักการ กฎ ทฤษฎี หรือผู้เชี่ยวชาญประจำสาขาวิชาาร่วมกันพิจารณากำหนด

2.2.4 ทดลองใช้เกณฑ์ที่ได้กำหนดหรือพัฒนาขึ้นจากข้อ 2.2.3 หรืออาจตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง

2.2.5 ดำเนินการวิเคราะห์จริงตามเกณฑ์ที่ผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพ อาจทำทั้งเล่มหรือเลือกสุม่เอาก็ได้

2.2.6 รวบรวมผลการวิเคราะห์ อธิบาย สรุป และเขียนรายงาน

ตัวอย่างการวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือเรียน

สำเนียง น้ำค้างงาม (2540: 45-46) ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมในหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียน การสอนที่เสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางรวมความถี่และร้อยละของเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 เล่ม 1 และเล่ม 2

บทที่/ชื่อบท	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ			สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น			รวม ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ ที่
	สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต	สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต	การบรรยายสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ	สิ่งแวดล้อมทางสังคม	การบรรยายสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น			
1. ทำคุณบูชาโทษ	13	6	0	2	4	0	25	2.49	16
2. บ้านแสนสุข	16	4	2	14	21	0	57	5.68	7
3. กินดีมีสุข	42	7	0	31	11	1	92	9.16	2
4. ผึ้งน้อยชมดวง	51	14	3	2	2	0	72	7.17	5
5. จดหมายและข่าวสาร	14	2	1	14	14	0	45	4.48	12
6. สวนส้มของลุงบุญ	10	10	3	16	12	0	51	5.08	10
7. เด็กกรุงเก่า	10	14	0	22	16	1	63	6.28	5
8. รวมพลังร่วมพัฒนา	17	6	6	12	10	4	55	5.48	9
9. ไชยเชษฐ์	16	6	0	112	7	0	41	4.08	13
10. ป่าตีนน้ำอุดม	34	8	7	21	14	4	88	8.77	4
11. เชียนหมากคุณยาย	35	5	0	43	16	1	100	9.96	1
12. สัญญาของเอก	4	0	0	9	24	1	38	3.78	14
13. สองเกลอเจอหมี	12	1	1	1	6	0	21	2.09	18
14. ไปดูรอยเต่า	13	9	0	20	8	6	56	5.58	8
15. น้ำใจนักกีฬา	6	0	0	4	15	0	25	2.49	16
16. คนเก่งเมืองลับแล	21	12	1	17	38	1	90	8.97	3
17. พระยาฉันทันต์	18	1	0	13	15	0	47	4.68	13
18. พระบาทสมเด็จพระเจ้า	4	2	0	12	20	0	38	3.78	15
รวมความถี่	336	107	24	265	253	19	1004	0	0
ร้อยละ	33.47	10.66	2.39	26.39	25.20	1.89	0	100	0

จากตารางแสดงว่าเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เล่ม 1 และเล่ม 2 มีความถี่รวม 1,004 ครั้ง กล่าวถึงสิ่งแวดล้อม

ทางธรรมชาติด้านสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตมากที่สุด 336 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.47 รองลงมา กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ 265 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 26.39 และกล่าวถึงการบรรยายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นน้อยที่สุด 19 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.89 ซึ่งเนื้อเรื่องทั้ง 18 บท จัดลำดับความถี่และร้อยละของสิ่งแวดล้อมได้ดังนี้

ลำดับที่ 1 บทที่ 11 เขียนหมากคุณยาย มีความถี่ 100 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.96

ลำดับที่ 2 บทที่ 3 กินติมีสุข มีความถี่ 92 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 9.16

ลำดับที่ 3 บทที่ 16 คนแก่งเมืองลับแล มีความถี่ 90 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.97

ลำดับที่ 4 บทที่ 10 ป่าตีนน้ำอุดม มีความถี่ 88 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.77

ลำดับที่ 5 บทที่ 4 ฝั่งน้อยชมดง มีความถี่ 72 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 7.17

ดังได้กล่าวมาแล้วตอนต้นว่า การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นกระบวนการสำคัญที่สามารถ ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เมื่อนำไปพัฒนาแผนการสอน ให้เหมาะกับธรรมชาติผู้เรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า สังคมเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความรู้เพิ่มขึ้น ดังนั้น ลักษณะเนื้อหาจะต้องเปลี่ยนแปลงให้เป็นปัจจุบันเสมอ การวิเคราะห์เนื้อหา นอกจากจะเป็น ประโยชน์แก่ผู้เรียนแล้ว ยังทำให้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา นอกจากการวิเคราะห์ เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชา และการวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือเรียนและหนังสืออ่านประกอบ แล้ว ยังมีการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับเงื่อนไขและประโยชน์ในการเรียน รวมทั้งการวิเคราะห์ การเลือกเนื้อหา กับเกณฑ์ ดังตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

2.3 การวิเคราะห์เนื้อหา กับเงื่อนไขและประโยชน์ในการเรียน

เกณฑ์	เงื่อนไข						ประโยชน์ต่อการเรียนการสอน	
	รายวิชาที่ต้องเรียนก่อน		การออกแบบกิจกรรม		ความเป็นจริงในสังคม		มาก	น้อย
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี		
1								
2								
3								

2.4 การวิเคราะห์การเลือกเนื้อหากับเกณฑ์

ประเด็นหลักของเนื้อหา \ เกณฑ์	ความถูกต้องของความรู้	ความทันสมัยเป็นจริงในสังคม	มีความสมดุลในท้นกว้างและด้านลึก	ช่วยให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้	ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้	ผู้เรียนสนใจและกระตุ้นให้ค้นคว้าต่อ
1						
2						

3. การวิเคราะห์กิจกรรม

การวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามลำดับเป็นระบบ ถ้าการออกแบบกิจกรรมดี ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรม เกิดการเรียนรู้ก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดประสงค์การเรียนรู้ การวิเคราะห์กิจกรรมอาจทำได้ดังตารางวิเคราะห์ต่อไปนี้

ลักษณะกิจกรรม \ เกณฑ์	สอดคล้องกับเนื้อหา	สอดคล้องกับจุดประสงค์	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม	มีลำดับขั้นตอน	เหมาะสมกับเวลา	ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อประเมินผลการเรียน

การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อประเมินผลการเรียน ควรจะทำการวิเคราะห์เป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 6-9 คน จะทำให้ผลการวิเคราะห์น่าเชื่อถือกว่าการวิเคราะห์เพียงคนเดียว ขั้นตอนการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อประเมินผลการเรียนมีดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรทั้งด้านจุดประสงค์และเนื้อหาว่าเน้นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านใด

4.2 วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตร กำหนดประเด็นสำคัญ ๆ และเรียงลำดับความสำคัญ พิจารณาเกี่ยวกับเวลาที่ใช้สอนในแต่ละประเด็น เพื่อปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการปฏิบัติจริง

4.3 นิยามพฤติกรรมแต่ละด้านให้ชัดเจน เพื่อความเข้าใจตรงกัน การนิยามพฤติกรรมควรสอดคล้องกับลักษณะวิชา เช่น คณิตศาสตร์เน้นการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ ความรู้ความจำเกี่ยวกับทักษะการคิดคำนวณ ความเข้าใจ การนำไปใช้และการวิเคราะห์ ส่วนวิชาอื่น ๆ พฤติกรรมด้านความรู้ความคิดมักจะนิยมนิยามพฤติกรรมตามแนวคิดของบลูม (Bloom. 1956) คือ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

4.4 นำหัวข้อของพฤติกรรมและเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้จากข้อ 4.2 และ 4.3 มาบรรจุลงในตาราง

4.5 สมาชิกแต่ละคนร่วมกำหนดความสำคัญของแต่ละหัวข้อเนื้อหาและพฤติกรรม โดยพิจารณาจากจุดประสงค์การเรียนรู้และเวลาที่ใช้จ่ายกิจกรรม การเรียนการสอนด้วยวิธีการดังนี้

คะแนนรวมของหัวข้อพฤติกรรม x คะแนนรวมของหัวข้อเนื้อหา

100

ถ้าผลเฉลี่ยมีเศษเกิน .5 ขึ้นไป ให้ปัดเป็นจำนวนเต็ม

4.6 สมาชิกช่วยกันพิจารณาทบทวนและปรับคะแนนอีกครั้งเพื่อความเหมาะสมกับความสำคัญของพฤติกรรมในหัวข้อเนื้อหานั้น โดยพิจารณาถึงการปฏิบัติ เวลา และความสำคัญของจุดประสงค์

4.7 ตรวจสอบดูความถูกต้องของคะแนนในตารางเฉลี่ยโดยรวม คะแนนในแต่ละช่วงของพฤติกรรม (แนวตั้ง) และรวมคะแนนในแต่ละหัวข้อของเนื้อหา (แนวนอน) เป็นช่อง ๆ ไป ซึ่งรวมเรียกว่า คะแนนรวมย่อย นำคะแนนรวมย่อยมารวมทั้งหมดอีกครั้ง คะแนนรวมครั้งนี้จะต้องได้คะแนนเท่ากันทั้งแนวตั้งและแนวนอน ทั้งนี้เพื่อจัดอันดับความสำคัญของพฤติกรรมและเนื้อหาและใช้เวลาในการเรียนการสอน รวมการประเมินผลว่าควรใช้วิธีการประเมินแบบใด จะได้สร้างเครื่องมือการประเมินผลต่อไป เพื่อให้เห็นภาพแสดงตารางการวิเคราะห์เนื้อหาพฤติกรรมเพื่อการประเมินผล ขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อการประเมินผลกลุ่มเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต หน่วยที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางต่อไปนี้

พฤติกรรม เนื้อหา	พฤติกรรม เนื้อหา	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	การ นำไปใช้	การ วิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมิน	รวม
		20%	20%	30%	10%	10%	10%	
1. ตัวเรา	20%	4	4	6	2	2	1*	19
2. พืช	15%	3	3	4	1	1	1	13
3. สัตว์	15%	3	3	4	1	1	1	13
4. ชีวิตในบ้าน	25%	5	5	7	2	2	1	22
5. ชุมชนของเรา	25%	5	5	7	2	2	2	23
รวม		20	20	28	8	8	6	90

* คะแนนที่ปรับแก้

การกำหนดความสำคัญของแต่ละหัวข้อเนื้อหาจากข้อ 1-5 ได้นำนักคะแนนความสำคัญ เป็น 20%, 15%, 15%, 25%, 25% โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาเวลาที่จะใช้จัดการเรียนการสอน แต่ละหัวข้อ ส่วนการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของพฤติกรรมจากพฤติกรรมที่ 1-6 ได้นำนัก ความสำคัญเป็น 20%, 20%, 30%, 10%, 10% และ 10% ตามลำดับ โดย พิจารณาจากความสำคัญของจุดประสงค์การเรียนรู้และประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นหลัก

5. การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวางแผนจัดทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน

การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปสู่การประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน เป็นการ วางแผนออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของวิชา/กลุ่ม ประสบการณ์ที่จะสอนจากการศึกษาเนื้อหาวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ และกิจกรรมการ เรียนรู้จากคำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชากำหนดไว้ในหลักสูตร โดยจัดทำตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและทำความเข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและแนวดำเนินการ ของหลักสูตรของระดับชั้นที่สอน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการสอนตลอดจนการ ประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์คำอธิบาย/คำอธิบายรายวิชาจากหลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ในการวิเคราะห์ “คำอธิบาย/คำอธิบายราย วิชา” จากหลักสูตรในแต่ละวิชา/กลุ่มประสบการณ์ จะพบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนคือ

(1) กิจกรรม/กระบวนการ เป็นแนวทางให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนด เช่น สังเกต รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ จำแนก ทดลอง อภิปราย บันทึก รายงานผล ฯลฯ

(2) เนื้อหาสำคัญ เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนทราบเนื้อหาหลักที่หลักสูตรกำหนด เพื่อจะวิเคราะห์ ปรับขยายหรือเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเกิด คุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้

(3) จุดประสงค์ จะเขียนไว้ตอนท้ายของคำอธิบายรายวิชา ในลักษณะ จุดประสงค์ทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนยึดเป็นหลักในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ตามที่กำหนดไว้โดยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน คือ

ด้านพุทธิพิสัย มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระในวิชา/กลุ่ม ประสบการณ์ต่าง ๆ

ด้านจิตพิสัย มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรมและยึดมั่นในค่านิยมที่พึงประสงค์

ด้านทักษะพิสัย มุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็วและแม่นยำ

ด้านการจัดการหรือกระบวนการ มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างสันติสุข ตามบทบาทของตนเอง ออกแบบการเรียนรู้ของตนเอง ได้มุ่งแสวงหาความรู้ใหม่ และสามารถนำมาใช้พัฒนาตนเองได้

ตัวอย่างการวิเคราะห์หลักสูตร
และการวางแผนกำหนดชิ้นงานเพื่อเก็บเข้าแฟ้ม

กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
วิชาบังคับเลือก

ส 043 กฎหมายน่ารู้

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษากฎหมายสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน เห็นความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่เป็นกติกาของสังคม และปฏิบัติตนตามกฎหมายในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม

การวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา
ส 043 กฎหมายน่ารู้

กิจกรรม	เนื้อหา	จุดประสงค์
ศึกษา	กฎหมายสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว ชุมชนและประเทศ	1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน 2. เห็นความสำคัญของกฎหมายในฐานะที่เป็นกติกาของสังคม 3. ปฏิบัติตนตามกฎหมายในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม

การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการสะสมชิ้นงาน

จุดประสงค์	เนื้อหา	เครื่องมือรวบรวม ข้อมูลเพื่อการประเมิน	ชิ้นงานที่เก็บเข้า แฟ้มสะสมงาน
1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน	1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย	1. เรียงความเรื่อง "ที่ได้มีสังคมที่นั่นต้องมีกฎหมาย"	1
	2. ความเป็นมาของกฎหมายในประเทศไทย	1. แผนภูมิ อธิบายความเป็นมาของกฎหมาย 2. พระราชประวัติ "พระบิดาแห่งกฎหมายไทย"	2
	3. ที่มาของกฎหมายและการออกกฎหมายของไทย	1. แผนภูมิอธิบายที่มาของกฎหมาย	1
	4. กฎหมายสำคัญ ๆ เกี่ยวกับตนเอง - กฎหมายว่าด้วยบุคคล - กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สิน - กฎหมายว่าด้วยสิทธิ หน้าที่ ฯลฯ	1. รายงานการศึกษา ค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับตนเอง 1 ฉบับ	1
	5. กฎหมายสำคัญ ๆ เกี่ยวกับครอบครัวและชีวิตประจำวัน - กฎหมายว่าด้วยครอบครัว - กฎหมายว่าด้วยมรดก - กฎหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ	1. รายงานการศึกษา ค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับครอบครัว 1 ฉบับ	1

การวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการสะสมชิ้นงาน (ต่อ)

จุดประสงค์	เนื้อหา	เครื่องมือรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมิน	ชิ้นงานที่เก็บเข้าแฟ้มสะสมงาน
	6. กฎหมายสำคัญ ๆ เกี่ยวกับชุมชน - กฎหมายจราจร - กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ฯลฯ	1. รายงานการศึกษา ค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับชุมชน จำนวน 1 ฉบับ	1
	7. กฎหมายสำคัญ ๆ ของประเทศ - กฎหมายรัฐธรรมนูญ - กฎหมายปกครอง - กฎหมายอาญา - กฎหมายที่ดิน ฯลฯ	1. รายงานการศึกษา ค้นคว้ากฎหมายเกี่ยวกับประเทศชาติ 1 ฉบับ	1
1. เห็นความสำคัญ ของกฎหมายในฐานะที่เป็นกติกาสังคม	8. ความสำคัญของกฎหมาย - กฎหมายเป็นระเบียบวินัยของสังคม - กฎหมายช่วยแก้ปัญหาสังคม	1. แบบบันทึกสรุปผลการอภิปรายกลุ่มเรื่อง "กฎหมายมีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคมอย่างไร"	1
3. ปฏิบัติตนตามกฎหมายในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม	9. การปฏิบัติตนตามกฎหมาย	1. แบบวิเคราะห์ข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามกฎหมายและการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ กัน จำนวน 3 ข่าว	3

ตัวอย่างที่นำเสนอมานี้ เป็นเพียงแนวทางง่าย ๆ ที่ครูจะมองภาพงานของนักเรียนออกมาให้ได้ก่อนจะกำหนดลงไปในพื้นที่ผสมผสานงานของนักเรียน หากครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรได้ลึกกว่านี้ จนสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาได้ ก็จะสามารถระบุผลงานหรือชิ้นงานที่จะสะสมไว้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนได้ง่ายกว่านี้

การวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดชิ้นงานที่จะเก็บสะสมไว้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน จึงมีความสำคัญมาก เพราะหากครูวิเคราะห์หลักสูตรได้ไม่ตรงหรือไม่ครอบคลุม ก็จะทำให้กำหนด ชิ้นงานได้ไม่ถูกต้อง ทำให้นักเรียนเก็บสะสมชิ้นงานได้ไม่ตรงกับความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน อันจะทำให้การวัดผลประเมินผลไม่ตรงกับสภาพที่แท้จริงของนักเรียน

แบบฝึกหัด

1. ให้สำรวจงานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการทดลองมา 2 เรื่อง และรายงานรูปแบบการทดลอง ตลอดจนขั้นตอนที่ผู้วิจัยใช้
2. คณะผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาต้องการค้นหาวิธีการสอนการอ่านแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่จะไม่ทำให้เกิดปัญหาที่หลัง ซึ่งในขณะนี้คณะฯ มีวิธีการสอนอยู่ 2 วิธี คือ วิธีอ่านออกเสียง กับวิธีอ่านในใจ แต่คณะฯ ไม่มั่นใจว่าวิธีไหนจะดีที่สุดสำหรับนักเรียน (และผู้ปกครอง) จึงได้ตัดสินใจทดลองใช้วิธีการทั้งสองเพื่อดูว่าวิธีไหนจะดีที่สุด โดยได้ทำการฝึกอบรมวิธีการสอนทั้งสองวิธีให้แก่ครู ป. 1 ซึ่งได้รับการสุ่มให้เข้ารับการฝึกในแต่ละวิธี ๗ ละ 10 คน และได้ขอให้ครูที่เข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าวใช้วิธีการสอนตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในวิธีนั้น ๆ ไปทำการสอนเด็กในชั้นเรียนของตน และคณะผู้เชี่ยวชาญได้ไปเยี่ยมครูเหล่านี้ เพื่อดูว่าได้ดำเนินการตามวิธีการที่ได้รับการอบรมหรือไม่ เมื่อสิ้นปีการศึกษาก็ได้มีการทดสอบการอ่านของนักเรียนในชั้นเรียนทุกชั้นที่ได้ทดลองไป

จากสถานการณ์ข้างต้น เป็นตัวอย่างการใช้รูปแบบการทดลองรูปแบบใด ให้เขียนแบบแผนการทดลองพร้อมอธิบายประกอบ

3. ให้ฝึกปฏิบัติการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่
 - 3.1 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมายหลักสูตรกับวัตถุประสงค์รายวิชา
 - 3.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์รายวิชากับจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 3.3 การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของจุดประสงค์
 - 3.4 การวิเคราะห์เนื้อหาจากคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร
 - 3.5 การวิเคราะห์เนื้อหาจากหนังสือเรียนหรือหนังสืออ่านประกอบ
 - 3.6 การวิเคราะห์กิจกรรม
 - 3.7 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อประเมินผลการเรียน
 - 3.8 การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อจัดทำเป็นแฟ้มสะสมงานนักเรียน

บรรณานุกรม

- โชติ เพชรรัตน์ (ม.ป.ป.). เทคนิคการประเมินหลักสูตร. สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดำริ บุญชู (2541). "การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการจัดทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน" วารสาร
วิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2540). ระเบียบวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาศึกษาศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัตนะ บัวสนธ์ (2540). การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพมหานคร:
คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2536). หน่วยที่ 13 การประเมินหลักสูตร ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนา
หลักสูตรและวิทยวิธีการสอน. บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำเนียง น้ำค้างงาม (2540). การวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในหนังสือเรียน
ภาษาไทยชั้นประถมปีที่ 1-4 เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่เสริม
ประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต
(หลักสูตรและการสอน) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Baker, Therese L. (1986). **Doing Social Research**. New York:
McGraw-Hill Book Company
- Kerlinger, F.N. (1986). **Foundations of Behavioral Research**. Tokyo:
CBS Publishing Japan Ltd.